

**EPISTEMOLOGICAL STUDIES IN PHILOSOPHY,
SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES**

ISSN 2618-1274 (Print), ISSN [2618-1282](#) (Online)

Journal home page: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/index>

СОЦІАЛЬНІ НАУКИ

Алла Степанівна Лобанова

Доктор соціологічних наук, професор,
професор кафедри соціології та економіки,
Криворізький державний педагогічний
університет,
пр. Гагаріна, 54, Кривий Ріг, 50000, Україна

E-mail: lobanova-as@ukr.net,

Яна Володимирівна Зоська

Доктор соціологічних наук, професор,
професор кафедри соціології
та соціальної роботи,
Класичний приватний університет,
Вул. Жуковського 70-б, Запоріжжя,
69002, Україна

E-mail: zoskayana@gmail.com,

Пьотр Длугош

Професор, доктор хабілітований,
завідувач кафедри методології соціологічних
досліджень
Інституту філософії та соціології,
Педагогічний Університет імені
Комісії Народної Освіти,
Краків, Польща, +4850-123-00-44,

E-mail: ptc@wp.pl,

Alla Stepanovna Lobanova

Doctor of Sociological Sciences, Professor,
Professor of the Department of Sociology
and Economics,
Kryvyi Rih State Pedagogical University,
Gagarina ave., 54, Kryvyi Rih, 59000, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3852-2675>

Yana Volodymyrivna Zoska

Doctor of Sociological Sciences, Professor,
Professor of the Department of Sociology
and Social Work,
Classical Private University,
70B, Zhukovsky St., 69000,
Zaporizhzhya, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0407-1407>

Piotr Dlugosz

Professor, Doctor of Habilitation,
Head of the Department of Sociological
Research Methodology,
Institute of Philosophy and Sociology,
Pedagogical University of Krakow,
Krakow, Poland,
+4850-123-00-44
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4875-2039>

УДК 316.346.32-053.9

**ІНТЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ І ПОЛЬСЬКИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ
ЗАХОДІВ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР**

Received 20 May 2020; revised 10 June 2020; accepted 19 June 2020

DOI: 10.15421/342012

Анотація

Метою наукової статті є з'ясування інтенцій українських студентів у період карантинних заходів щодо протидії розповсюдження пандемії Covid-19 та порівняння їх з інтенціями польських студентів, а також окреслення шляхів запобігання деструктивним настроям молоді в кризових епідеміологічних ситуаціях.

У дослідженні використана авторська методологія польського соціолога професора П. Длугоша, яка зреалізована для опитування студентів Краківського Університету, а її адаптована версія – для опитування українських студентів 28 закладів вищої освіти України (25.03.2020-06.04.2020).

Для вирішення цілей наукової роботи було уточнено поняття «інтенцій»; обґрунтовано їх базові індикатори та верифіковано їх у соціологічному вимірі наявного рівня і характеру інтенцій українських і польських студентів у критичній ситуації жорсткого карантину щодо протидії пандемії Covid-19.

У роботі презентовано результати опитування українських студентів, порівняно із польськими студентами; з'ясовано, що інтенції українських і польських студентів практично ідентичні і носять у більшості з них конструктивний і оптимістичний характер; доведено, що вони виявляються через суб'єктивну оцінку розуміння ними критичності ситуації, потребу в систематичному оновленні інформації про стан розповсюдження захворюваності на коронавірус та протидії йому, здатність саморефлексувати і покладатися на власні сили у протистоянні з пандемією, умотивованість не піддаватися песимістичним настроям і відшукувати засоби підтримки доброго самопочуття у період

карантину.

Разом з тим з'ясовано, що третина українських і 40 % польських студентів відчують сумнів у своїх силах і можливостях самостійно протистояти наслідкам пандемії і звертаються за допомогою до близьких людей або до вищих сил (Бога), а кожний десятий респондент відчуває панічні настрої стосовно існуючих загроз пандемії.

У роботі окреслено дієві шляхи формування конструктивних інтенцій у студентів та молоді і перспективні напрямки подальших соціологічних досліджень з цієї проблематики. Стаття емпірична.

Ключові слова: ризики, коронавірус, наміри, суб'єктивна оцінка, соціально-психологічне самопочуття.

Intentions of Ukrainian and Polish students in quarantine measures during the Covid-19 pandemic: a sociological dimension

Abstract

The aim of the scientific article is to clarify the intentions of Ukrainian students during quarantine measures to counter the spread of the Covid-19 pandemic and compare them with the intentions of Polish students, as well as to identify ways to prevent destructive attitudes of young people in crisis epidemiological situations.

The research uses the author's methodology of the Polish sociologist Professor P. Dlugosz, which was implemented for the survey of students of the University of Krakow, and its adapted version – for the survey of Ukrainian students of 28 institutions of higher education in Ukraine (25.03.2020-06.04.2020).

To solve the goals of scientific work, the concept of «intentions» was clarified; their basic indicators are substantiated and verified in the sociological dimension of the current level and nature of intentions of Ukrainian and Polish students in the critical situation of strict quarantine to counter the Covid-19 pandemic.

The paper presents the results of a survey of Ukrainian students compared to Polish students; it was found that the intentions of Ukrainian and Polish students are almost identical and are constructive and optimistic in most of them; proved that they are manifested through a subjective assessment of their understanding of the critical situation, the need for systematic updating of information on the state of the spread of coronavirus and counteracting it, the ability to self-reflect and rely on their own in the face of a pandemic, motivation not to succumb to pessimism and seek maintaining well-being during the quarantine period.

However, it was found that a third of Ukrainian and 40 % of Polish students doubt their strength and ability to cope with the effects of the pandemic and seek help from loved ones or higher powers (God), and every tenth respondent feels panic about the existing pandemic threats.

The paper outlines effective ways of forming constructive intentions in students and youth and promising areas of further sociological research on this issue. The article is empirical.

Key words: risks, coronavirus, intentions, subjective assessment, socio-psychological well-being.

Интенции украинских и польских студентов в условиях карантинных мероприятий в период пандемии Covid-19: социологическое измерение

Аннотация

Целью научной статьи является выяснение интенций украинских студентов в период карантинных мероприятий по противодействию распространения пандемии Covid-19 и сравнения их с интенциями польских студентов, а также определение путей предотвращения деструктивным настроениям молодежи в кризисных эпидемиологических ситуациях.

В исследовании использована авторская методология польского социолога профессора П. Длугоша, которая реализована для опроса студентов Краковского Университета, а ее адаптированная версия – для опроса украинских студентов 28 высших учебных заведений Украины (25.03.2020-06.04.2020).

Для решения целей научной работы было уточнено понятие «интенций»; обосновано их базовые индикаторы и верифицировано в социологическом измерении имеющегося уровня и характера интенций украинских и польских студентов в критической ситуации жесткого карантина по противодействию пандемии Covid-19.

В работе представлены результаты опроса украинских студентов по сравнению с польскими студентами; выяснено, что интенции украинских и польских студентов практически идентичны и носят в большинстве из них конструктивный и оптимистичный характер; доказано, что они проявляются через субъективную оценку понимания ими критичности ситуации, потребность

в систематическом обновлении информации о состоянии распространения заболеваемости коронавирусом и противодействия ему, способность саморефлектировать и полагаться на собственные силы в противостоянии пандемии, мотивированность не поддаваться пессимистическим настроениям и отыскивать средства поддержания хорошего самочувствия в период карантина.

Вместе с тем установлено, что треть украинских и 40 % польских студентов испытывают сомнение в своих силах и возможностях самостоятельно противостоять последствиям пандемии и обращаются за помощью к близким людям или к высшим силам (Богу), а каждый десятый респондент испытывает панические настроения относительно существующих угроз пандемии.

В работе обозначены действенные пути формирования конструктивных интенций студентов и молодежи, а также перспективные направления дальнейших социологических исследований по этой проблематике. Статья эмпирическая.

Ключевые слова: *риски, коронавирус, намерения, субъективная оценка, социально-психологическое самочувствие.*

Постановка проблеми.

Українське суспільство на початку 2020 року так само, як і увесь світ, опинилось у стані протистояння глобальному виклику – стрімкому, неконтрольованому поширенню в європейських країнах вірусу Covid-19 з м. Юхань провінції Хубей (Китай).

Пандемія коронавірусу радикально змінила ситуацію у світі, поєднавши уряди практично усіх країн, в яких були зафіксовані випадки захворювання, на солідаризацію у протистоянні Covid-19 шляхом запровадження жорстких карантинних заходів. Заборона спілкування, ізоляція людей у своїх помешканнях, недопущення будь-яких соціальних контактів, за винятком родинних, on-line навчання та дистанційна трудова діяльність – все це стало не тільки вимогою на рівні законодавчо-правових актів, які були ухвалені парламентами багатьох країн, зокрема і Україною, але й реальністю, до якої варто було швидко адаптуватися усім, без винятку, людям [Закон України «Про внесення змін ... (COVID-19)» 2020]. Закриті кордоні, припинення міського, міжміського та міжнародного сполучення, закриття підприємств сфери обслуговування, перенесення планових операцій в лікарнях [Постанова Кабінету міністрів України № 211 2020] – така ситуація стала вперше не наслідком техногенної катастрофи чи військового конфлікту, а пандемії коронавірусної хвороби. Страх перед новим невидимим смертоносним вірусом, вакцини від якого ще не створено, практично призупинив динаміку життя населення більше 120 країн світу. Звичний активний темп життя людей загальмувався, стиль

життя – кардинально змінився, а відтак почали змінюватися людські цінності та інтенції. Маємо думку, що однією з найбільш уразливих верств населення у цій форс-мажорній ситуації, стало студентство, оскільки їх ритм життя, порівняно з іншими віковими групами, був одним з найбільш темпоральних і швидко змінюваних у часі та просторі. Тисячі студентів були вимушені повернутися з навчання у європейських країнах, а всі, без винятку, українські здобувачі вищої освіти перейшли у режим дистанційного навчання.

Конструювати нову соціальну реальність через посередництво інформаційних платформ та відео-конференцій виявилось не зовсім легкою справою, оскільки достатніх навичок у цьому процесі не вистачало ні у викладачів вищих навчальних закладів, ні у студентів. Посилені вимоги до дистанційної освіти у вищих закладах освіти, зростаюча кількість нормативних актів у цьому напрямку, безумовно, неоднозначно впливало на соціально-психологічні настрої їх учасників, змінювало погляди на характер освітнього процесу.

З одного боку, у віртуальному просторі на початку дистанційної освіти спостерігалася лібералізація освітніх відносин між викладачами та студентами, а з іншого, на завершених навчальних роках – жорстка регламентація і тотальний контроль за виконанням самостійних робіт. Протиріччя, яке виникло між послабленням вимог з боку викладачів до прослуховування лекцій через відео-конференції ZOOM та посиленням вимог до самостійної роботи студентів та їх звітності через платформи MOODLE, CLASS-ROOM та інші,

ввело більшість студентів або у стан невпевненості, розчарування у своїх здібностях, або у стан фрустрації.

Можна передбачити, що у свідомості значної частини студентства почалися процеси переосмислення не тільки соціальних відносин, але й особистого розуміння картини світу. Нове прочитання жорсткої карантинної ситуації, суцільні обмеження прав і свобод з метою збереження здоров'я нації, майже тримісячна ізоляція у невеликому просторі помешкань або кімнат гуртожитків обумовило зміни не тільки у соціальному самопочутті українських студентів, але й трансформацію їх інтенцій та ціннісних орієнтацій. За таких умов особливо актуальним стало дослідження соціальних настроїв, думок та інтенцій студентства як агентів конструювання соціальних (освітніх, дружніх, трудових, дозвіллевих тощо) відносин у віртуальному просторі та інтерпретації ними соціальної дійсності в українському суспільстві, пов'язаної з карантинними заходами протидії пандемії коронавірусу.

Розуміючи, що подібна ситуація може повторитися у майбутньому, виникає нагальна потреба наукової діагностики суб'єктивної оцінки українськими студентами карантинної ситуації щодо протидії поширенню Covid-19 та виявлення їхніх інтенцій у період пандемії для запобігання негативних наслідків карантинних заходів у зв'язку з подібними форс-мажорними обставинами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Упродовж періоду запровадження карантинних заходів, що пов'язані з пандемією коронавірусу в Україні (березень-червень 2020 р.), провідні соціологічні служби і центри проводили дослідження і з'ясовували оцінне судження представників різних соціальних груп і прошарків населення стосовно їх соціально-психологічного самопочуття, ставлення до дій владних структур тощо. Динаміку психоемоційного стану українців в основному презентували Київський міжнародний інститут соціології та соціологічна група «Рейтинг». Дослідження групи Рейтинг (10-12 квітня 2020) зафіксували у період карантину наявність у населення ознаки депре-

сії, тривожності, паніки, втоми і розладів сну. Хоча зростання розладів сну було більше властиве представникам середніх вікових груп (30-49 років) та втоми – респондентам передпенсійного віку (50-59 років). [Психоемоційний стан українців на карантині, 2020]. Оцінки стосовно карантину оприлюднено також у дослідженні «Україна на карантині: моніторинг суспільних настроїв», де зазначено, що 68 % опитаних часто слідкують за новинами про коронавірус, 43% опитаних українців вважають, що ситуація з коронавірусом в Україні погіршується, 33% – що не змінюється. Лише 15% вважають, що вона покращується, 61% опитаних оцінюють заходи, запроваджені владою щодо боротьби з коронавірусом, як оптимальні. 14% вважають їх надто жорсткими, 16% – надто м'якими [Україна на карантині 2020].

Самооцінку свого здоров'я українцями у період карантинних заходів щодо протидії пандемії Covid-19 презентував Київський міжнародний інститут соціології, зазначивши, що станом на квітень 2020 року, 49% опитаних дорослих жителів України оцінили своє здоров'я як хороше або дуже хороше, 38% – як посереднє (ані хороше, ані погане) або не змогли визначити, а 13% – як погане або дуже погане. Ці показники статистично не відрізняються від показників 2019 року. Спостерігається закономірність: чим старша вікова група респондентів, тим менша частка здорових серед них. Так, серед людей віком від 18 до 29 років здоровими почуваються 82%, у віковій групі 30-39 років – 67%, віком 40-49 років – 53%, віком 50-59 років – 39%, віком 60-69 років – 26%, а серед людей віком 70 років або старших – 12% [Новикова 2020].

Як бачимо, за результатами соціологічних опитувань, у період карантину, зростання депресивних станів та тривожності властиве усім віковим групам, зокрема і молоді, а розладом сну, на щастя, молодь не страждає. Між тим майже половина населення оцінює своє здоров'я як «хороше або дуже хороше», а абсолютна більшість молодих людей (82%), віком від 18 до 29 років, а серед них і студенти, почуваються здоровими. У тих дослідженнях, які проводились в Україні під час карантину,

робилися акценти на самооцінках здоров'я та психофізичного стану молоді, однак не визначалися самооцінки та інтенції студентів стосовно тієї ситуації, в якій вони опинилися.

Тому метою статті є з'ясування інтенцій українських студентів у період карантинних заходів щодо протидії розповсюдження пандемії Covid-19 та порівняння їх з інтенціями польських студентів і окреслення шляхів запобігання деструктивним настроєм молоді в кризових епідеміологічних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу.

Досягнення мети дослідження потребує перш за все з'ясування та уточнення змісту поняття «інтенції», а також обґрунтування його індикаторів. Поняття інтенції (лат. *Intentio* – намір, задум) лінгвісти запозичили у філософів. Як зазначає Л.Іванов, у філософській думці ще в середньовічній схоластиці воно позначало намір, мету і спрямованість свідомості, мислення на який-небудь предмет, а в лінгвістиці завданням цього поняття було досягнення більш високої точності в описі поведінкового сенсу, який висловлюється та ефектом чи результатом того, що промовляється [Іванов 2020].

У медичному словнику «інтенція» трактується як «конкретне прагнення, спрямованість психічної активності людини на будь-який об'єкт» [Інтенція 2019].

В українському тлумачному словнику пропонується декілька значень «інтенції: (1) намір, задум, усвідомлена воля до якоїсь дії, думка, мета діяння, прагнення, спонукання, мотив, які на відміну від пориву, жадання мають конкретний план досягнення цілі; (2) настанова; (3) замовлення на згадування імені, предмета під час меси, присвята (в католицизмі) [Словник української мови 2020]. Звісно, в контексті даної наукової роботи сенс мають перші два визначення поняття «інтенції».

В існуючих визначеннях інтенції акцентуються її різні аспекти: намір висловити або повідомити щось, передати в висловлюванні певне суб'єктивне значення (Г. П. Грайс); перший етап породження висловлювання, за яким слідує мотив, внутрішнє промовляння і ре-

алізація (А.А. Леонтьєв, А.М. Шахнарович); потенційний або віртуальний зміст висловлювання, який протиставляється актуальному або висловленому (О.С. Ахманова); «мислиме, що міститься в думці» (Е. Кошмідер) [Іванов 2020].

В. В. Попов звертає увагу на важливу особливість інтенцій, зазначаючи, що «інтенціональні прояви людини є наслідком «вибірчої здібності» ... збіг діяння людини з його внутрішньої інтенцією супроводжується відчуттям свободи» [Попов 2020].

Отже є сенс розглядати інтенції як усвідомлені наміри і задуми особистості, які формуються у її свідомості (підсвідомості), укорінюючись у якості мотивів та настанов, спонукаючи її діяти певним способом у певній конкретній життєвій ситуації. Інтенції співвідносяться з суб'єктивним баченням і розумінням людини картини світу та власної ролі в ньому. Тому індикаторами інтенцій, на нашу думку, доцільно визначити наступні: (1) суб'єктивну оцінку впливу будь-якої критичної ситуації на настрій людини; (2) особисте ставлення до змін, які відбуваються внаслідок форс-мажорних обставин; (3) самооцінку особистісного соціально-психологічного стану; (4) можливості щодо реалізації особистісних намірів та задумів у критичний (кризовий чи післякризовий) період; (5) мотивацію протистояти кризовій ситуації задля збереження особистісної життєвої рівноваги.

Виокремлені індикатори інтенцій уможливають їх емпіричний вимір в українського студентства у період карантинних заходів щодо протидії Covid-19 та розуміння їх спрямованості та характеру. З цією метою соціологами Класичного приватного університету (м. Запоріжжя) та Криворізького державного педагогічного університету (м. Кривий Ріг) з 25.03.20 р. по 06.04.20 р. було проведено соціологічне дослідження серед студентів двадцяти восьми закладів вищої освіти України (тип – розвідувальне; метод дослідження – опитування (заочне он-лайн анкетування із використанням можливостей Google Form); n=690¹: Миколаїв, Запоріжжя, Київ,

¹ В Україні серед опитаних респондентів виявилась переважна більшість жінок – 76%. Розподіл респондентів за віковими групами був такий: від 15 до 18 років – 10%; від 18 років до 21 року – 60%; від 21 року до 24 років – 20%; старші за 24 роки – 10%.

Харків, Одеса, Львів, Ужгород, Суми, Дніпро, Полтава, Мелітополь, Маріуполь). У якості інструментарію було використано анкету, яку розробив польський соціолог П. Длугош (Piotr Długosz), професор, доктор хабілітований, завідувач кафедри методології соціологічних досліджень Інституту філософії та соціології Педагогічного Університету імені Комісії Народної Освіти (м. Краків, Польща) з деякими корективами² [Długosz 2020].

Безперечно, пандемія Covid-19 в світі та в Україні і Польщі стала загрозою здо-

ров'ю, безпеці життєдіяльності всього людства, зокрема студентства. Так, на початок опитування (25 березня 2020 року) статистика в світі щодо захворюваності на коронавірус та смертності від нього була вражаючою (див. табл. 1) [Coronavirus Worldwide Graphs, 2020; Коронавірусна хвороба 2019; Распространение COVID 2020]: кількість випадків захворювання та летальних випадків за 11 днів збільшилась майже у 3 рази, а летальних – у 3,5.

Таблиця 1

Інформація щодо кількості захворівших на коронавірус у світі, в Україні та Польщі та летальних випадків внаслідок нього (станом на 25.03.2020 та 06.04.2020)

Статистика з коронавірусу станом на	Захворюваність в:			Летальні випадки в:		
	світі	Україні	Польщі	світі	Україні	Польщі
25.03.2020	471 721	113	1 051	21 746	4	13
06.04.2020	1 346 822	1 389	4 413	78 141	28	107

Швидкість поширення коронавірусної епідемії до Європи, висока захворюваність та смертність в Іспанії, Італії, Великій Британії та США, відсутність протоколів лікування та вакцини проти нового вірусу підвищували тривогу людей, спонукали уряди практично усіх країн удатися до жорстких заходів безпеки. Більше того, як справедливо зазначають українські соціологи, у «форс-мажорних обставинах, а саме так і необхідно розглядати і пандемію коронавірусу, масові комунікації стали основним і базовим засобом розповсюдження інформації, а відтак джерелом правди, напівправди і постправди стосовно характеру та наслідків розповсюдження інфекції. Лавина різноманітної та суперечливої інформації, яка з'являється в мас-медіа або передається при спілкуванні між людьми спричинила хаос у суспільній свідомості, сприяла появі фейків та вигадок стосовно походження Covid-19»

[Лобанова, Тарасова, Петрухін 2020: 143].

Тож суб'єктивне ставлення людини чи її суб'єктивну оцінку критичної ситуації, в якій вона опинилась та який вплив здійснює на її настрій, можна розглядати як її базову інтенцію. Усвідомлення небезпеки навколишнього світу чи певної ситуації породжує саморефлексію та формує внутрішні спонукальні мотиви до її розуміння та пошуку шляхів адаптації до неї чи протистояння її деструктивним наслідкам.

Безпроцентна за своїм характером карантинна ситуація протидії поширенню Covid-19 викликала занепокоєння і у студентів, про що засвідчили результати опитування. 87% опитаних українських і майже 95% польських студентів [Długosz 2020] зазначили, що відчувають потребу у отриманні інформації щодо епідемії коронавірусу і постійно слідкують за ситуацією захворюваності на коронаві-

² У статті використані також результати соціологічного дослідження польських студентів, проведеного П.Длугошем у Краківському університеті (м.Краків,Польща).

рус як в світі, так і в своїх країнах.

Майже 90% опитаних українських студентів зазначили, що коронавірус є певною загрозою життю українців, однак надзвичайно високого рівня занепокоєння цим у них на час опитування не відчувалось. Тільки кожний третій опитаний студент (36%) вбачав у коронавірусі серйозну проблему особисто для себе, ще третина (37%) студентів розглядали цей вірус як невелику загрозу і кожен десятий взагалі не вважав це проблемою для себе осо-

бисто. Серед польських студентів 67% були переконані, що коронавірус несе вкрай серйозну загрозу для поляків, кожний четвертий респондент вважав цю загрозу незначною.

Уточнююче запитання стосовно хвилювання студентів щодо можливості особистого захворювання на коронавірусну інфекцію поділило українських опитаних студентів навпіл: 50% з них сприйняли цю загрозу із певною пересторогою, а інша половина не відчувала страху перед епідемією (рис. 1).

Чи відчуваєте Ви особисто хвилювання щодо захворювання на коронавірусну інфекцію? (у %)

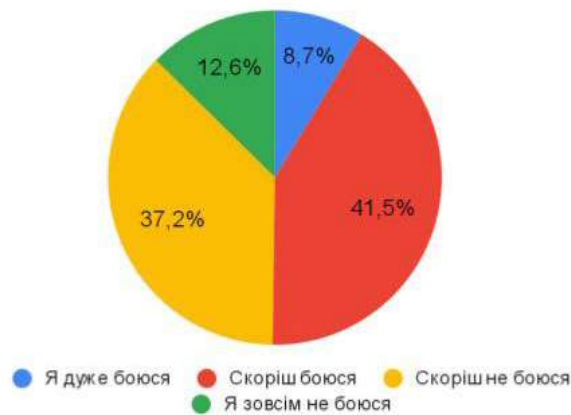

Рис. 1. Розподіл відповідей опитаних студентів (у %) на запитання «Чи відчуваєте Ви особисто хвилювання щодо захворювання на коронавірусну інфекцію?»

Між тим, загрозу, яку несе пандемія цілому, більшість опитаних студентів визнали коронавірусу для українського суспільства в доволі високим ризиком (див.: табл. 2).

Таблиця 2

Відповіді респондентів щодо оцінки загрози коронавірусу

Варіант відповіді	% тих, хто підтримав
Є серйозною загрозою життю українців	66 %
Є серйозною загрозою особисто для Вас	36 %
Я дуже боюся щодо захворювання на <u>коронавірусну інфекцію</u>	9 %
Ймовірність зараження (70-100 %)	8 %

Дані таблиці 2 засвідчують факт занепокоєння майже усіх студентів пандемією Covid-19, разом з тим майже удвічі більше тих, хто вбачає більшу загрозу для суспільства, ніж для себе (66% респондентів проти 33%). Тільки у кожного десятого і українського, і польського опитаного студента спостерігалися панічні настрої щодо ситуації, оскільки

они відчували значний страх перед коронавірусом і можливістю зараження ним.

Серед польських студентів кількість більш обачливих студентів, які відчували особисту загрозу захворювання, виявилася більшою майже на 25%, порівняно з українськими студентами, і склала до 75%.

Контрольне запитання «Як Ви вважаєте,

чи є ймовірність того, що Ви можете заразитись на коронавірус (від 0% до 100%)?» підтверджує, що більшість студентів, як українських, так і польських (до 88%) не вбачали великої небезпеки від коронавірусу для себе особисто і сподівалися на те, що ймовірність їх захворіти не перевищує 50%. Тільки 12%

як українських, так і польських респондентів віднесли себе до зони ризику. Це може означати наступне: або молодь недооцінює небезпечність коронавірусної інфекції, або ж переконана у здатності свого організму протистояти їй і не підхопити вірус у цей небезпечний час (рис.2).

Як Ви вважаєте, чи є ймовірність того, що Ви можете заразитись на коронавірус (від 0% до 100%)?

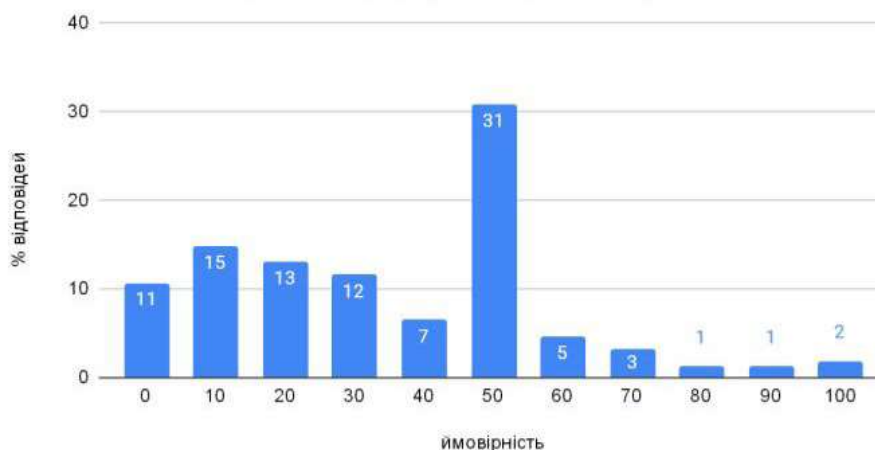

Рис. 2. Розподіл відповідей опитаних студентів (у %) на запитання «Як Ви вважаєте, чи є ймовірність того, що Ви можете заразитись на коронавірус (від 0 % до 100 %)?»

Виходячи з емпіричних даних, можна стверджувати, що у період карантину щодо протидії Covid-19 у свідомості більшості опитаних і українських, і польських студентів (до 85%) сформувалися інтенції на саморефлексію свого стану здоров'я, своїх фізичних можливостей, на зважене сприйняття критичності ситуації та її осмислення без перебільшення та зайвої паніки.

Між тим, студенти не повністю схвалили занадто жорсткі карантинні заходи, до яких удався український уряд, щоб запобігти розповсюдженню заражень коронавірусом. Тільки третина опитаних українських студентів цілком схвально оцінили діяльність керівництва України, чверть опитаних (24%) зазначили, що вони знаходиться у розгубленому стані, а майже половина студентства (46%) висловили незадоволення ефективністю діяльності уряду та відповідних служб щодо захисту країни від епідемії коронавірусу. Серед польських студентів майже половина (49%) опитаних (що більше майже на 20%, порівняно з українськими студентами) підкреслили, що польський уряд робить досить багато для

того, щоб запобігти розповсюдженню корона вірусу в країні. Хоча діяльність керівництва державою у період пендемії не була одно-стайною у схваленні, втім більшість запро-ваджених заходів українськими студентами розглядалися як доцільні: карантин осіб, які приїжджають з-за кордону – 96%; скасування будь-яких масових заходів – 95%; закриття кордонів – 91%; закриття державних установ (шкіл, офісів) – 88%; закриття ресторанів, па-бів, клубів та торгових центрів – 88% опита-них.

Найбільш ефективними серед рекомен-дованих заходів особистого захисту студен-ти відзначили такі: часте миття рук з милом (90%); використання спеціальних дезінфі-куючих розчинів (89%); тримання безпечної відстані між людьми у публічному просторі (87%); сидіти вдома, не мати контактів з ін-шими (82%), уникнення громадського тран-спорту (80%) та носити маски та рукавички, виходячи з дому (70%).

Однак заходи, що обмежували свободу у реалізації повсякденних практик соціальної, зокрема ділової активності, а саме: закриття

міжміського автобусного та залізничного сполучення, примусовий карантин усіх мешканців; ізоляція міст і сіл, мали значно нижчий рі-

вень підтримки серед українських студентів: від 51% до 64% (рис. 3).

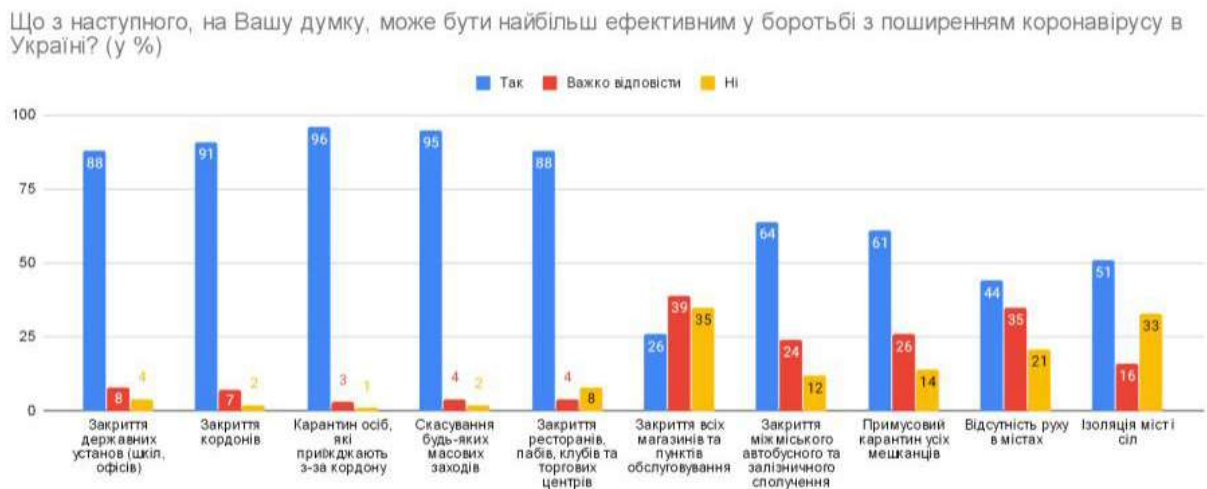

Рис. 3. Розподіл відповідей опитаних студентів (у %) на запитання «Що з запропонованого, на Вашу думку, є найбільш ефективним у боротьбі з поширенням коронавірусу в Україні?»

Однак, незважаючи на безпрецедентні заходи протистояння коронавірусній пандемії, які були запроваджені в Україні та в Польщі, як і в більшості країн світу, українські і польські студенти намагалися адаптуватися до них, зокрема перейшовши на дистанційний on-line режим освіти. Звісно, що адаптивний (реадаптивний) процес до нових зовнішніх обставин, тим більше занадто небезпечних для здоров'я та життя, завжди ускладнений для будь-яких соціальних груп і окремих людей. Його спрощено можна схарактеризувати такими етапами: спочатку у людини виникає нерозуміння того, що відбувається, потім з'являється занепокоєння ситуацією і осмислення її ризиків для себе і близьких людей (дітей, батьків, родини), далі відбувається (чи не відбувається) усвідомлення небезпечності ситуації та пошук шансів знизити можливі ризики. У процесі саморефлексії і відбувається формування нових чи переформування існуючих інтенцій людини, а саме викристалізовується суб'єктивна оцінка зовнішніх небезпек, а також самооцінка власного соціального самопочуття і здатності протистояти ризикам і небезпекам. Тому під час дослідження важливо було з'ясувати соціальне самопочуття українських студентів.

Соціальне самопочуття людей завжди

було у фокусі уваги науковців соціо-гуманітарної сфери, оскільки його дослідження дозволяло їм визначити ставлення людей до поточної ситуації в будь-якій сфері життєдіяльності суспільства і реагувати на його зміни як на законодавчому, та і на управлінському рівні. Значні наукові здобутки дослідження та пояснення соціального самопочуття сформовано у зарубіжній соціології у працях (Р. Вінховена, Е. Дінера, Р. Еммонса, Ф. Ендрюса, Р. Істерліна, Д. Канмана, А. Крюгера, Р. Ларсена, К. Уоллеса) та інших [Єлейко 2013: 5]. На пострадянському просторі у дослідженнях соціального самопочуття виокремились два підходи: соціологічний (О. Барська, Б. Грушин, Т. Дрідзе, І. Левикін, А. Уледов), в межах якого дослідження розгорталися у рамках концепції способу життя з акцентуацією на зовнішніх детермінантах та психологічний (Є. Головаха, О. Коротєєва, Н. Паніна, А. Русалінова, Н. Симонович) [Леньков 2020], що розглядає соціальне самопочуття як соціально-психологічний стан, що виникає у людини під впливом об'єктивних чинників життєдіяльності.

Враховуючи безпрецедентну ситуацію з пандемією Covid-19, яка змінила соціально-психологічний стан, настрої, наміри та соціальне самопочуття мільярдів людей у сві-

ті, соціальне самопочуття студентів доцільно розглядати у межах соціально-психологічного підходу, враховуючи і соціальні і психологічні чинники. Скористаємося науковим підходом А.А. Русалінової, яка розглядає його як інтегральну характеристику оціночно-емоційної сфери людини (похідну від всього комплексу соціальних умов її життя), що тонко реагує на істотні зміни соціальних умов життя людини [Леньков 2020].

Оскільки сукупність наявних у суспільстві можливостей (матеріальні, політичні, духовні, соціокультурні) задоволення людських потреб обумовлюють успішність реалізації їхніх інтересів, тому соціальне самопочуття людини залежить насамперед від рівня задоволення її базових потреб. З огляду на це, студентам було запропоновано дати відповідь на запитання щодо оцінки рівня їхнього соціального благополуччя у період карантину. На запитання «Вкажіть, будь ласка, чи задоволені Ви загалом своїм життям?», 26% українських опитаних студентів відповіли: «однозначно задоволений», ще 49% – «швидше задоволений». Це складає 75%. Серед польських студентів тих, хто задоволений своїм життям практично стільки ж – 80%, тобто лише на 5% більше. Отже, незважаючи на складні обставини, в яких опинилась і Україна і Польща, суб'єктивна оцінка власного соціального благополуччя серед студентства є достатньо високою: переважна більшість опитаних (75%) здебільш задоволена ним. Лише кожен десятий опитаний український і польський студенти (12% і 10% відповідно) висловили незадоволення своїм життям.

Студенти українських закладів вищої освіти виявили внутрішню групову схожість за ознакою «матеріальне становище» і 72% опитаних зазначили, що відмінностей за цією ознакою у них практично немає, оскільки матеріальний рівень життя в них приблизно такий же самий, як і в інших молодих людей. Водночас, кожен шостий опитаний студент (майже 16%) відніс себе до більш заможних та забезпечених людей у своїй віковій групі, натомість 12% респондентів оцінили своє власне матеріальне становище як гірше у своїй віковій групі.

Звісно, що матеріальний стан впливає і на соціально-психологічні настрої, або покращуючи їх, коли є достатні умови для задоволення фізіологічних та екзистенційних потреб, або погіршуючи, коли не вистачає навіть необхідних засобів для цього. Відтак з'ясування в українських студентів їх самооцінки особистісного соціально-психологічного стану виявило наступні результати: третина опитаних (36%) в цілому оцінили його як «добрий»; ще одна третина (33%) – як «задовільний»; кожний десятий (9,5%) – як «відмінний», 12% – як «поганий»; 6% – як «дуже поганий» і 3,5% – не визначилися з відповіддю. На основі цих результатів, можна стверджувати, що більшість опитаних студентів – до 75% здатні до саморефлексії та мають оптимістичні погляди на ситуацію та своє особисте життя, натомість майже кожний п'ятий респондент (18%) знаходиться у полоні песимістичних настроїв і незадоволення тією життєвою ситуацією, в якій він знаходиться.

За умов запровадження ізоляції та самоізоляції всього населення країни і переходу у віртуальний світ спілкування, дистанційної праці та on-line навчання, виникає ще одне занепокоєння чи є бажання та здатність у студентів самостійно відшукувати засоби та методи для подолання деструктивних наслідків, що склалися у цій неординарній ситуації. Результати опитування свідчать, що переважна більшість студентів молоді (85% українських і 83% польських) обирають конструктивні, діяльні форми самозахисту від можливих стресових наслідків цієї кризової ситуації, як-от: «мобілізуюсь і намагаюся зробити все, щоб захистити себе» (88%); «роблю різні інші речі, які відволікають і покращують мій настрій» (84%). Переважна більшість опитаних і українських і польських студентів (90%) виключають ймовірність деструктивного виходу з ситуації, а відтак практично не допускають можливості таких шляхів протистояння їй, як: «вдаюся до споживання алкоголю, сигарет, інших психоактивних речовин»; «знесилююся, не знаю, що робити, не знаю, що станеться»; «використовую седативні засоби». Ці дані опитування свідчать про сформованість у більшості українських студентів настанов

на дієві активні соціальні практики, мотивації на продовження реалізації своїх поточних завдань, які були сформовані ними до карантинного періоду.

Можна також припустити, що більшість українських і польських студентів упевнені у своїх власних силах знайти і застосувати адаптивні механізми у кризових ситуаціях, адже 50% українських і 60% польських респондентів погоджується з такою позицією: «Мене тішить думка, що може бути ще гірше, і я здоровий заразом». Натомість якщо серед українських студентів близько третини опитаних (28%) покладаються на долю і сповідують принцип: «Я молю Бога про допомогу», то серед польських – таких 40%, тобто майже на 12% більше.

Водночас, молодь розуміє складність ситуації, як для себе особисто, так і для близького оточення і не остається осторонь проблем людей похилого віку, які знаходяться в групі ризику, оскільки в умовах карантину вони опинилися в доволі скрутному ізоляційному становищі. Третина опитаних і українських і польських студентів допомагають пенсіонерам у забезпеченні їх продуктами харчування, ліками та іншими товарами першої необхідності, тим самим проявляють свою соціальну активність.

Висновки.

Безпрецедентна за рівнем небезпеки для здоров'я та життя людей кризова ситуація, яка склалася у світі у зв'язку з пандемією Covid-19, не оминула Україну і Польщу, уряди яких так само, як і уряди практично усіх європейських країн, удалися до жорстких карантинних заходів щодо протидії її розповсюдження. За останнє століття вперше були закриті кордони, припинено авіа, автобусне та залізничне сполучення, закриті тисячі об'єктів побутового, культурного, спортивного, торгового обслуговування населення, на рівні законодавчих актів обмежені вільні пересування, введені вимоги примусової ізоляції людей у власних помешканнях, навчальні заклади усіх рівнів освіти та більшість підприємств переведені у on-line режим.

Практичні усі соціальні групи населення у період карантину (з середини березня 2020 до

середини червня 2020 р.) відчули різні за своїм характером проблеми: і соціально-побутові, і морально-психологічні, і фізіологічно-соматичні, і сімейні, й особистісні.

У новій для себе ситуації опинилися студенти, які в Україні так само, як і у Польщі, повністю перейшли на дистанційне навчання, що потребувало від них мобілізації своїх реадaptaційних можливостей. Тому соціологічне дослідження інтенцій українських і польських студентів у період карантину мало вкрай важливий характер для наукового осмислення їх інтенцій та характеру соціальних дій, які були їм властиві і які вони обирали як найбільш значущі для себе у цій критичній ситуації.

Для вирішення цілей наукової роботи було уточнено поняття «інтенцій» як усвідомлених людиною намірів і задумів особистості, які укорінюються у її свідомості (підсвідомості) у якості мотивів та настанов, спонукаючи її діяти певним способом у певній конкретній життєвій ситуації та які співвідносяться з її суб'єктивним баченням і розумінням картини світу та власної ролі в ньому. А також обґрунтовано базові індикатори інтенцій: суб'єктивну оцінку впливу будь-якої критичної ситуації на настрій людини; особисте ставлення до змін, які відбуваються внаслідок форс-мажорних обставин; самооцінку особистісного соціально-психологічного стану; можливості щодо реалізації особистісних намірів та задумів у критичний (кризовий чи післякризовий) період; мотивацію протистояти кризовій ситуації задля збереження особистісної життєвої рівноваги.

У результаті опрацювання результатів соціологічного опитування виявилось, що:

по-перше, більшість (до 90%) респондентів і українських і польських вищих закладів освіти мають суб'єктивну оцінку ситуації, що склалася і реально оцінюють її небезпеку через потребу у щоденному оновленні інформації про її стан;

по-друге, практично всі студенти (і українські і польські) можуть чітко висловити своє розуміння ризиків для суспільства (до 66% опитаних) і для себе особисто (33%), які спостерігалися під час пандемії;

по-третє, опитані українські і польські

студенти (до 88%), незважаючи на непередбачуваність розгортання пандемії, не вбачали великої небезпеки від коронавірусу для себе особисто і сподівалися на те, що ймовірність їх захворіти не перевищує 50%. Тільки 12% як українських, так і польських респондентів віднесли себе до зони ризику. А це означає, що вони мають упевненість у власних силах (фізичних, психологічних, генетичних) протистояти у боротьбі з Covid-19;

по-четверте, як в українських, так і в польських студентів глибоко укорінені інтенції на «живі», очні комунікації, тому частина з них (до 33 %) дещо критично сприйняли жорсткі обмеження урядів на пересування і спілкування людей, хоча в цілому схвалили діяльність як українського, так і польського урядів щодо протистояння пандемії;

по-п'яте; інтенції як вияв намірів і задумів особистості, ґрунтуються на соціально-психологічному її стані і ступеню задоволеності своїм життям. Емпіричні заміри виявили, що переважна більшість українських студентів, так само як і польських (до 75%), в цілому задоволені своїм життям, лише кожний десятий висловив незадоволення;

по-шосте, більшість студентів у небезпечні періоди не втрачають оптимізму і не впадають в паніку, про свідчить їх оцінка свого соціального психологічного стану: більшість з них оцінили його в цілому добре, ніж погано (відмінно, добре і задовільно – 78,5%, погано і дуже погано – 18%, інші не визначилися з відповіддю);

по-сьоме, у більшості українських і польських студентів (85% і 83% відповідно) сформовані внутрішні локуси контролю – вони вірять в свої сили і можливості подолати можливі загрози чи захворювання і в період ізоляції обирають конструктивні, діяльні форми са-

мозахисту від можливих стресових наслідків цієї кризової ситуації, як от: навчання, спілкування з друзями в соціальних мережах, допомога батькам та людям похилого віку, прослуховування музики, курси в on-line тощо. На долю (Бога) покладаються 28% українських і 40% польських студентів.

Отже інтенції і польських і українських опитаних студентів у період карантину протидії розповсюдження коронавірусу, за результатами соціологічного дослідження, носять скоріше конструктивний і більш оптимістичний, ніж деструктивний і песимістичний характер. Вони реально усвідомлюють небезпеку і ризику, усвідомлюють наміри, плани та цілі, між тим практично кожний десятий опитаний студент знаходиться в пригніченому стані, невпевненості у своїх силах і можливостях самостійно протистояти тим критичним обставинам, в яких він опинився внаслідок пандемії Covid-19.

Дієвими шляхами протистояння деструктивним інтенціям студентів є розширення освітніх програм та запровадження спецкурсів «Соціологія безпеки життєдіяльності особистості», «Соціальні ризики», «Самоменеджмент», удосконалення форм дистанційного навчання, а також формування у молоді, зокрема студентів, потреби у здоровому способі життя, дотриманні санітарно-гігієнічних вимог, соціальної дистанції у повсякденному житті. Відтак перспективними напрямками подальших наукових досліджень вбачається з'ясування інтенцій студентів після зняття карантинних обмежень і пошук реальних шляхів збереження здоров'я та життя молоді, а також формування особистісної морально-психологічної та фізіологічної здатності протистояти вірусним захворюванням.

Бібліографічні посилання

- Coronavirus Worldwide Graphs*. (2020). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.worldometers.info/coronavirus/worldwide-graphs/#total-cases> (дата звернення: 24.03.2020).
- Długosz, P. (2020). *Raport z badań: «Krakowscy studenci w sytuacji zagrożeniapandemią koronawirusa»*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.academia.edu/42296574/Krakow_Students_in_The_Situation_of_The_Coronavirus_COVID-2019_Pandemic_Threat (дата звернення: 24.04.2020)
- Слейко, М.Я. (2013). *Соціальне самопочуття населення у суспільстві періоду трансформацій: методологія та методи дослідження*: автореф. дис... канд. соціол. наук: 22.00.02. Київ.

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)». (2020). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 18, ст. 123. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20> (дата звернення: 24.04.2020)
- Иванов, Л. (2020). Интенция. *Энциклопедия «Кругосвет»*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/INTENTSIYA.html (дата звернення: 21.04.2020)
- Интенция. *Словарь медицинских терминов*. (2019). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://поискслов.рф/wd/интенция> (дата звернення: 17.04.2020)
- Коронавірусна хвороба 2019 в Україні. (2019). [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Коронавірусна_хвороба_2019_в_Україні (дата звернення: 18.05.2020)
- Леньков, Р.В. (2020). Соціальне самопочуття молоді. *Соціологія молоді*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://stud.com.ua/24387/sotsiologiya/sotsialne_samopochuttya_molodi (дата звернення: 11.05.2020)
- Лобанова, А.С., Тарасова, О.А., Петрухін, С.В. (2020). Масові комунікації в періоді пандемії: виклики і проблеми. *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути* [зб. наук. пр.]: матеріали III міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 15 квітня 2020 р.). Київ, 146-141. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://openscilab.org/wp-content/uploads/2020/04/aktualni_problemi_nauki_osviti_ta_virobnictva_mizhgaluzevi_disputi_2020_04_15 (дата звернення: 13.05.2020)
- Новикова, Л. (2020). Самооцінка стану здоров'я населенням України. *КМІС*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=943&page=1&t=7> (дата звернення: 10.05.2020)
- Попов, В.В. (2020). *Внутренние интенции человека и чувство свободы в учении о свободе человека Джованни Пико Делла Мирандола*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nsu.ru/rs/mw/link/Media:/28533/21.pdf> (дата звернення: 14.04.2020)
- Постанова Кабінету міністрів України № 211 від 11 березня 2020 року «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 (зі змінами та доповненнями)». (2020). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF> (дата звернення: 29.04.2020).
- Психоемоційний стан українців на карантині. *Соціологічна група Рейтинг*. (2020). [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://sau.in.ua/app/uploads/2020/04/RG-UA-Psycho-III-wave-042020_press.pdf (дата звернення: 19.05.2020)
- Распространение COVID-19 в Польше. (2020). [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5_COVID-19_%D0%B2_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5 (дата звернення: 19.05.2020)
- Словник української мови. *Академічний тлумачний словник*. (2020). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/intencija/komentari> (дата звернення: 22.04.2020)
- Україна на карантині: моніторинг суспільних настроїв. *Соціологічна група Рейтинг*. (24-25.04.2020). [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://sau.in.ua/app/uploads/2020/04/RG-Quarantine_042020_W4_press.pdf (дата звернення: 18.05.2020)

References

- Coronavirus Worldwide Graphs*. (2020). Retrieved March 03, 2020 from <https://www.worldometers.info/coronavirus/worldwide-graphs/#total-cases>
- Dlugosz, P. (2020). *Raport z badan: «Krakowscy studenci w sytuacji zagrozenia pandemia koronawirusa»*. Retrieved April 24, 2020 from https://www.academia.edu/42296574/Krakow_Students_in_The_Situation_of_The_Coronavirus_COVID-2019_Pandemic_Threat
- Yelejko, M. Ya. (2013). *Socialne samopochuttya naseleण्या u suspilstvi periodu transformacij: metodologiya ta metodi doslidzhennya* [Social well-being of the population in the society of the period of transformations: methodology and research methods]: avtoref. dis... kand. sociol. nauk: 22.00.02.

- Kyiv. (in Ukrainian)
- Zakon Ukrayini «Pro vnesennya zmin do deyakih zakonodavchih aktiv Ukrayini, spryamovanih na zabezpechennya dodatkovih socialnih ta ekonomichnih garantij u zv'yazku z poshirennyam koronavirusnoyi hvorobi (COVID-19)»* [Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Providing Additional Social and Economic Guarantees in Connection with the Spread of Coronavirus Disease (COVID-19)»]. (2020). Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini (VVR), 18, st. 123. Retrieved April 24, 2020 from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20> (in Ukrainian)
- Ivanov, L. (2020). Intenciya [Intention]. *Enciklopediya «Krugosvet»*. Retrieved April 21, 2020 from https://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/INTENTSIYA.html (in Russian)
- Intenciya [Intention]. (2019). *Slovar medicinskih terminov*. Retrieved April 17, 2020 from <https://poiskslov.rf/wd/intenciya> (in Russian)
- Koronavirusna hvoroba 2019 v Ukrayini* [Coronavirus disease 2019 in Ukraine]. (2019). Retrieved May 18, 2020 from https://uk.wikipedia.org/wiki/Koronavirusna_hvoroba_2019_v_Ukrayini (in Ukrainian)
- Lenkov, R. V. (2020). Socialne samopochuttya molodi [Social well-being of young people]. *Sociologiya molodi*. Retrieved May 11, 2020 from https://stud.com.ua/24387/sotsiologiya/sotsialne_samopochuttya_molodi (in Ukrainian)
- Lobanova, A.S., Tarasova, O.A. & Petruhin, S.V. (2020). Masovi komunikaciyi v periodi pandemij: vikliki i problemi [Mass communications during pandemics: challenges and problems], in *Suchasni vikliki i aktualni problemi nauki, osviti ta virobництва: mizhgaluzevi disputi* [zb. nauk. pr.]: materiali III mizhnarodnoyi naukovo- praktichnoyi internet-konferenciyi (Kyiv, 15 kvitnya 2020 r.). Kyiv, 146-141. Retrieved May 13, 2020 from https://openscilab.org/wp-content/uploads/2020/04/aktualni_problemi_nauki_osviti_ta_virobництва_mizhgaluzevi_disputi_2020_04_15 (in Ukrainian)
- Novikova, L. (2020). *Samoocinka stanu zdorov'ya naseleennyam Ukrayini. KMIS* [Self-assessment of health status of the population of Ukraine. KMIS]. Retrieved May 10, 2020 from <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=943&page=1&t=7> (in Ukrainian)
- Popov, V.V. (2020). Vnutrennie intencii cheloveka i chuvstvo svobody v uchenii o svobode cheloveka Dzhovanni Piko Della Mirandola [The inner intentions of man and the feeling of freedom in the doctrine of human freedom Giovanni Pico Della Mirandola]. Retrieved April 14, 2020 from <https://nsu.ru/rs/mw/link/Media:/28533/21.pdf> (in Russian)
- Postanova Kabinetu ministriv Ukrayini № 211 vid 11 bereznya 2020 roku «Pro zapobigannya poshirennyu na teritoriyi Ukrayini gostroyi respiratornoyi hvorobi COVID-19, sprichinenoyi koronavirusom SARS-CoV-2 (zi zminami ta dopovnennyami)»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 211 of March 11, 2020 «On prevention of the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by coronavirus SARS-CoV-2 (as amended) in Ukraine»]. (2020). Retrieved April 29, 2020 from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF> (in Ukrainian)
- Psihoemocijnij stan ukrajinciv na karantini. Sociologichna gruppa Rejting* [Psycho-emotional state of Ukrainians in quarantine. Sociological group Rating]. (2020). Retrieved May 19, 2020 from http://sau.in.ua/app/uploads/2020/04/RG_UA_Psycho_III-wave-042020_press.pdf (in Ukrainian)
- Rasprostranenie COVID-19 v Polshe* [Distribution of COVID-19 in Poland]. (2020). Retrieved May 19, 2020 from https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5_COVID-19_%D0%B2_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5 (in Russian)
- Slovník ukrajinskoyi movi. Akademichnij tлумachnij slovník* [Dictionary of the Ukrainian language. Academic explanatory dictionary]. (2020). Retrieved April 22, 2020 from <http://sum.in.ua/s/intenciya/komentari> (in Ukrainian)
- Ukrayina na karantini: monitoring suspilnih nastroyiv. Sociologichna gruppa Rejting* [Ukraine in quarantine: monitoring public sentiment. Sociological group Rating]. (24-25.04.2020). Retrieved May 18, 2020 from http://sau.in.ua/app/uploads/2020/04/RG_Quarantine_042020_W4_press.pdf (in Ukrainian)